

El Gaudí que ens han amagat

Les manifestacions d'Antoni Gaudí sobre Catalunya i el govern, fetes l'any 1917 a un periòdic de Vilanova i la Geltrú, s'han perdut en el camí que va des de la seva publicació i la biografia de J. F. Ràfols, del 1928, fins ara. La pèrdua és causada per la desinfecció feta pel franquista confés Joan Bassegoda, director fundador de la càtedra Gaudí de la UPC, i per la mandra dels darrers biògrafs a consultar tota la bibliografia existent.

Antoni Gaudí (1852-1926) arriba al 150è aniversari del seu naixement despulat d'un dels trets més rellevants de la seva personalitat i de la seva activitat arquitectònica: el catalanisme radical. Ha estat una operació d'amnèsia i de desinfecció.

En l'amnèsia, hi han participat els biògrafs de bona fe, mandrosos a l'hora de consultar a fons els documents registrats per la bibliografia i conservats als arxius i biblioteques.

En la desinfecció, hi ha tingut un paper cabdal la càtedra Gaudí de la Universitat Politècnica de Barcelona, dirigida des del 1968 pel franquista Joan Bassegoda Nonell, biògraf i principal orientador de la majoria dels estudis que es fan sobre el gran arquitecte. Bassegoda Nonell, que sempre ha amagat el pensament polític de Gaudí, no ha pensat que era una ofensa a l'arquitecte que va reclamar un govern català lliure, la col·locació, en el gran despatx obert als visitants de l'antic estable gaudinià de la finca Güell de Pedralbes, d'un bust de Franco, la persona que enderrocà el Govern català i que va afusellar-ne el president, bust mantingut fins i tot després de la mort del dictador.

L'amnèsia i la desinfecció s'han aplegat per fer desaparèixer de les bibliografies les principals i més extenses declaracions polítiques d'Antoni Gaudí, les que va fer l'any 1917, arran de la mort del seu admirat Enric Prat de la Riba, president i fundador de la Mancomunitat de Catalunya, a un estudiant d'arquitectura a punt de llicenciar-se, l'amic mallorquí Guillem Forteza (Palma, 1892-1943), federalista i impulsor d'una autonomia per a les Balears.

L'extens article, "Parlant amb en Gau-

dí d'en Prat de la Riba i l'actual moment de Catalunya", que cap dels actuals biògrafs de Gaudí no ha exhumat, havia de publicar-se en un número de la revista *Ofrena*, de Barcelona, dedicat a Prat de la Riba, però va ser prohibit totalment per la censura militar. La censura militar no va poder impedir que es publicués, aquell mateix any, fora de Barcelona, en una revista local, el periòdic quinzenal *Vila-Nova*, de Vilanova i la Geltrú, conservat, com és lògic, a la Biblioteca Museu Balaguer de la ciutat. Ocupa les tres primeres pàgines del periòdic i la reproduïm sencera: són les pàgines 22-24.

Text de Forteza no recollit. Els seus *Estudis sobre arquitectura i urbanisme* (Biblioteca Marian Aguiló, dos volums) foren editats l'any 1984 per Miquel Seguí i n'inclouen alguns sobre Gaudí, però les declaracions de "l'inefable arquitecte del Temple de Catalunya", en paraules de Forteza, sobre Prat i Catalunya, no van tenir cabuda en cap dels dos volums i tampoc són esmentades pel recopilador en la part de la introducció dedicada a comentar els aspectes més destacats de la vida del ciutadà, polític, arquitecte, urbanista i estudiós Forteza.

En un dels articles recollits en el primer volum dels *Estudis sobre arquitectura i urbanisme*, Forteza recorda la seva estreta relació, d'ençà que estudiava arquitectura, amb Gaudí. El visitava sovint a la Sagrada Família, amb els companys de la seva promoció, que ha estat, com diu, "la més sensible a l'obra de Gaudí".

Entre els companys de promoció esmentats per Forteza, "avui els més autoritzats comentaristes de l'obra gaudi-

niana”, apareix el nom de Josep Francesc Ràfols (Vilanova i la Geltrú, 1889- Barcelona, 1965). Això ho escriví Forteza l'any 1928, i aquell mateix any Ràfols publicà la primera gran biografia de Gaudí, no superada encara avui en molts aspectes, biografia que reproduïa dos fragments, un dels quals citava la font de la conversa amb Forteza i feia encaixar el pensament polític gaudinià en el context de les relacions de l'arquitecte amb “tots els catalanistes de l'època”.

La biografia de J. F. Ràfols. La biografia de Ràfols va ser reeditada per Aedos després de la guerra (Barcelona, 1952, tercera edició). Incomprendiblement, no ha estat recuperada per cap editorial. Edicions 62, per exemple, ha preferit reeditar –tot i ser la propietària del fons Aedos-Selecta– la traducció que va fer el 1992 de la biografia escrita en castellà per Joan Bassegoda el 1985, biografia que, com era d'esperar, no parla de la relació de l'arquitecte amb el moviment catalanista –Gaudí és fill del catalanisme, li digué Cambó a Pla– ni del seu pensament polític.

La desinfecció universitària Bassegoda-càtedra Gaudí, juntament amb la mandra d'investigar a fons, ha fet que els autors que han tingut més voluntat a destacar la mentalitat catalanista de Gaudí hagin perdut l'oportunitat de reforçar el seu punt de vista en reproduir o citar a fons l'article de Forteza, tot i que alguns, no tots, reiteren el poc que en diu Ràfols. Fins i tot l'ha perduda el “practicant de la picoestètica muñozepinaltiana” Agustí Giménez i Camins, ell sí, lector de la biografia de Ràfols i autor del breu text *Antoni Gaudí independentista* (1993), publicat en una editorial militant de migrat ressò, Edicions C., text que reporta els signes catalanistes en l'obra arquitectònica i decorativa de Gaudí.

La desinfecció i la mandra fan quedar també ben coix, per exemple, el capítol “Gaudí i la política” de la biografia publicada per Proa-Enciclopèdia Catalana el 1999 i signada per Josep Maria Tarragona (Barcelona 1957), *Gaudí. Biografia de l'artista*, una biografia que, diu la contracoberta, “traça un retrat complet del genial artista”. Per compen-

El pensament catalanista d'Antoni Gaudí ha quedat gradualment despenjat, o bé sense documentació, de la seva vida en les biografies aparegudes els darrers anys.

sar la manca de textos que revelen el pensament polític de Gaudí, el biògraf de Proa, com tants altres, es limita a recordar la famosa anècdota de la seva detenció, causada per negar-se a parlar en castellà amb la policia.

La caiguda en l'oblit de la conversa Gaudí-Forteza té una nova demostració en la recent *Història del catalanisme* (Pòrtic/Enciclopèdia Catalana) de l'historiador Josep Termes, rigorós investigador. El catedràtic de la UPF dedica un capítol generós als arquitectes de la generació de Gaudí i posteriors. Termes pot parlar amb detall de Lluís Domènech i Montaner, i recordar que és prou conegut i estudiat el catalanisme de Jo-

sep Puig i Cadafalch, successor de Prat de la Riba a la Mancomunitat de Catalunya, però de Gaudí només pot dir que se sap que era catalanista, sense aportar-ne cap prova: desconeix l'article de Guillel Forteza.

Mentre la biografia oficial universitària, i les principals editorials catalanes, ha arrancat Gaudí del seu context cultural, social, cívic i polític, una part del país –deixant a banda els nombrosos i valuosos estudis tècnics sobre la ceació arquitectònica de l'homenot– es preocupa per demostrar que Antoni Gaudí va ser un sant miraculós.

Lluís Bonada